

Speelbomen

Annemiek van Loon

In het openbaar gebied wordt veel ruimte en geld besteed aan speelvoorzieningen. Ze voldoen aan alle veiligheidsvoorschriften; de toestellen zijn gekeurd en ze zijn, afhankelijk van de valhoogte voorzien van een dikke of dunner rubberen ondergrond en de schouwgegevens worden bijgehouden in een logboek. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan de huidige cultuur van iemand aansprakelijk stellen, zodra er iets mis gaat. Deze aansprakelijkheidscultuur laat in het spelbeleid echter weinig speelruimte over voor het kind. Op de monofunctionele wipkip is een kind snel uitgekeken. Wanneer een kind op zoek gaat naar zijn eigen grenzen en daarmee de grenzen van de wipkip overschrijdt is er sprake van vandalisme. Het vrije spel waar een beroep wordt gedaan op de eigen fantasie en waar, dankzij bulten, schaaftwonden en vieze broeken de fysische en motorische ontwikkeling wordt gestimuleerd, hoeft weinig geld en ruimte te kosten. Het enige wat we hoeven te doen is enkele normen loslaten.

Opkronen

Het niet opkronen van bomen in parken en plantsoenen levert veel speelgelegenheid op. Bomen met een bestemming om wegen en lanen te begeleiden worden al op de kwekerij voorbereid op een hoge takvrije stam. Vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid is dit logisch en gewenst. In parken echter worden bomen opgekroond omdat de grasmaaier er onderdoor moet kunnen. Hier ontgaat menigeen de logica. Kunstmest, vervilting en maaischade doen de boom eerder slecht dan goed. Ook klimmende kinderen kunnen en zullen de boom beschadigen. Wel wordt hierdoor de betrokkenheid met de natuur en bomen vergroot.

Veiligheid

Met de veiligheidsvoorschriften voor speeltoestellen is de maatschappij niet gediend. Het aantal schadeclaims zal zijn verminderd maar we zijn er niet beter van geworden. Aan het spelen is inherent het verleggen van je grenzen. Wanneer je een grens overschrijdt doet dat pijn en daardoor leer je. Wanneer je uit een boom valt weet je dat je de volgende keer beter op moet letten. Valdempende tegels onder speeltoestellen lijken sympathiek maar de weg op de fiets naar school is er niet mee geplaveid.

Socialiseren

Het stedelijk gebied kent een speelvelden- en speeltoestellenaanbod dat exact is afgestemd op diverse leeftijdsklassen. Peuters spelen met peuters en jongeren hebben hun eigen JOP's (jongeren ontmoetingsplaatsen). Ouderen bezetten op strategische plekken de 'leugenbankjes', waar de laatste nieuwtjes worden besproken. Wanneer parken en plantsoenen een breder aanbod bieden om er te gaan spelen en te verblijven zullen verschillende doelgroepen makkelijker socialiseren, wat het wederzijds begrip kan vergroten.

Als het aan kinderen ligt is iedere boom een speelboom. Er valt bij iedere boom wel iets te zien, te voelen, te sjorren of te klimmen. Een boom biedt eindeloos vermaak. Psychologen, fysiologen en pedagogen zijn het er na onderzoeken over eens dat voor de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van een kind de natuur moeilijk is te vervangen. Deze natuur ligt voor ieder kind binnen handbereik wanneer hun ouders en de ontwerpers en de beheerders van de openbare ruimte ook in ieder boom een speelboom zouden zien. Veel recent verschenen boeken geven antwoord op de vraag waarom spelen in de natuur belangrijk is. Hier wordt ingegaan op de vraag hoe we de natuur bereikbaar maken voor ieder kind. Het huidige spelbeleid heeft meer met beleid te maken dan met spelen.

foto: Frank Moens

'Binnenshuis' is dit al een tendens waar kinderopvang in verzorgingshuizen wordt georganiseerd. Bomen zijn zo multifunctioneel dat ze naast speeltoestel ook parasol, windscherm en ontmoetingsplek kunnen zijn. Een dergelijke plek hoeft meestal niet speciaal te worden aangelegd. Het beter ontsluiten van bestaand plantsoen is vaak de eerste stap.

Natuurbeleving

De bestaande beplanting kan worden aangevuld om de belevingswaarde te vergroten. Niet alleen het klimmen in bomen is spannend. Ook je neus verlengen met helikoptertjes van de esdoorn blijft een evergreen. Bijna ieder boom heeft zaden, knoppen, bloemen en bladeren die de moeite waard zijn om je over te verwonderen. Zorgen voor een grote diversiteit is daarom al voldoende. Ook heesters doen hier uiteraard mee. Denk daarbij ook aan de geur, bloemkleur en insectenbezoek. Op deze plekken moet de beheerder de gangbare criteria van orde en netheid loslaten. Waar gespeeld wordt kan het niet netjes zijn. Durf snoeihout drie weken te laten liggen en ruim die hut van lelijk plastic pas op als deze op woensdagmiddag niet meer wordt bewoond. Natuurlijk zal er wel eens een keer een struik of een boom het loodje leggen. Dit hoeft niet altijd kwade opzet te zijn. Spelen is naast het bouwen en creëren ook het ontdekken van materialen. En dan wil er nog wel eens wat breken. Hoewel de fysieke ruimte in de stad beperkt is zijn er manieren genoeg om het spelen meer ruimte te geven. Achter de computer blijft de meest veilige en schone plek. Het levert ons en onze kinderen zo weinig op. Door meer te leren kijken met de ogen van een kind kan de openbare ruimte met weinig middelen veel meer gaan betekenen.

foto 1

Foto 1: Bosplantsoen is in iedere wijk binnen speelbereik. Al na 15 jaar is een eik, meidoorn of hazelaar klimbestendig.

Foto 2: Snoeihout is prima speelmetaal want het mag kapot. Het échte spelen houdt in dat materiaal en eigen kracht ontdekt worden. Bouwen en (af)breken horen hier bij. Als beheerder hoef je alleen maar te gedogen.

Foto 3: Vooral de stukjes niemandsland hebben in de stad veel te bieden. Hier hebben kinderen hun eerste natuurbelevissen omdat hier vogels, insecten en egels voorkomen. Net als scharrelkinderen zijn deze afhankelijk van rommelhoeken. De grootste bedreigingen zijn de projectontwikkelaar, hondenoep en de opruimende beheerder.

Foto 4: Bomen hebben veel meer te bieden dan monofunctionele speeltoestellen. Iedere boom voelt anders, verandert met de seizoenen en raakt nooit uit de mode. Naast de klimuitdaging kan geen speeltoestel op tegen de beschutting die een boom geeft.

foto 2

foto 3

foto 4

foto's op deze pagina: Annemiek van Loon

Klimboom voor Rotterdam

Helène van der Poel, directeur van de Bomenstichting, hield tijdens het symposium Klimbomen een pleidooi voor het inrichten van natuurlijke speelplaatsen waar kinderen ook in bomen kunnen klimmen. Het symposium vond op 6 juni j.l. plaats in Rotterdam. Na afloop overhandigde zij symbolisch een nog te planten klimboom aan een Rotterdams meisje van negen dat om een klimboom heeft gevraagd en de wethouder van Jeugd, Leonard Geluk. De plantplaats is nog niet bekend. Pius Floris Boomverzorging en Ebben Boomkwekers droegen bij aan realisatie en levering.